

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра: публічного управління та адміністрування

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Перспективи розвитку освітнього туризму в
Україні»

Виконала: студентка 4 курсу
спеціальності 242 Туризм денної
форми навчання
Аліна ГОНЧАР

Керівник: асистент кафедри
публічного управління та
адміністрування
Анна КОБИЛЯНСЬКА

Рецензент: _____

Хмельницький – 2026 рік

АНОТАЦІЯ

Аліна ГОНЧАР. Перспективи розвитку освітнього туризму в Україні. – Бакалаврська робота.

Проведено дослідження теоретичних засад, сучасного стану та перспектив розвитку освітнього туризму в Україні. Визначено, що освітній туризм є важливою складовою туристичної та освітньої діяльності, яка поєднує процеси навчання і подорожування, сприяє розвитку професійних компетентностей, міжкультурної комунікації та інтеграції у світовий освітній простір.

Досліджено світові тенденції розвитку освітнього туризму, зокрема зростання академічної мобільності, розширення міжнародних освітніх програм, цифровізацію освітніх процесів та впровадження гібридних форм навчання. Встановлено, що освітній туризм є важливим чинником розвитку людського капіталу та міжнародного співробітництва.

Проаналізовано сучасний стан освітнього туризму в Україні, визначено його основні форми та особливості розвитку. Виявлено основні проблеми галузі, серед яких воєнні ризики, економічна нестабільність, недостатня державна підтримка, недосконалість нормативно-правового регулювання та скорочення кількості іноземних студентів.

Обґрунтовано перспективні напрями розвитку освітнього туризму в Україні, що передбачають розширення міжнародної академічної мобільності, активізацію міжнародного співробітництва, розвиток цифрових освітніх технологій, удосконалення державної підтримки та формування позитивного іміджу України як освітньої дестинації.

Ключові слова: освітній туризм, академічна мобільність, міжнародна освіта, освітні подорожі, міжнародне співробітництво, цифровізація освіти.

ANNOTATION

Alina HONCHAR. Prospects for the Development of Educational Tourism in Ukraine. – Bachelor's Thesis.

The thesis investigates the theoretical foundations, current state, and development prospects of educational tourism in Ukraine. It is determined that educational tourism is an important component of tourism and educational activities that combines learning and travel, promotes the development of professional competencies, intercultural communication, and integration into the global educational environment.

The study examines global trends in educational tourism development, including the growth of academic mobility, the expansion of international educational programs, the digitalization of educational processes, and the implementation of hybrid learning formats. It is established that educational tourism is an important factor in the development of human capital and international cooperation.

The current state of educational tourism in Ukraine is analyzed, and its main forms and development features are identified. The research reveals the key challenges facing the sector, including wartime risks, economic instability, insufficient state support, imperfections in the legal and regulatory framework, and a decline in the number of international students.

The prospects for the development of educational tourism in Ukraine are substantiated, including the expansion of international academic mobility, strengthening international cooperation, developing digital educational technologies, improving state support mechanisms, and promoting a positive image of Ukraine as an educational destination.

Keywords: educational tourism, academic mobility, international education, educational travel, international cooperation, digitalization of education.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ	9
1.1. Сутність, види та роль освітнього туризму	9
1.2. Світові тенденції розвитку освітнього туризму.	13
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	19
2.1. Оцінка особливостей розвитку освітнього туризму в Україні.....	19
2.2. Проблеми розвитку освітнього туризму в Україні.	30
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	37
3.1. Перспективи розвитку освітнього туризму в Україні.....	37
3.2. Шляхи покращення умов розвитку освітнього туризму в Україні з огляду на національні особливості та зарубіжний досвід.	45
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації освіти освітній туризм перетворюється на один із найбільш динамічних напрямів розвитку туристичної діяльності. Його значення зростає внаслідок активізації міжнародної співпраці, розвитку академічної мобільності, поширення концепції безперервного навчання та підвищення ролі знань у соціально-економічному розвитку суспільства. Освітній туризм поєднує туристичну та освітню діяльність, створюючи можливості для здобуття нових знань, професійних компетентностей, мовної практики та міжкультурного досвіду.

У світовому масштабі освітній туризм виступає важливим інструментом розвитку людського капіталу та міжнародної інтеграції. Багато країн розглядають його як перспективний напрям державної політики, оскільки він сприяє залученню іноземних студентів, розвитку освітньої інфраструктури, зміцненню міжнародних зв'язків та підвищенню конкурентоспроможності національної системи освіти. Участь у міжнародних освітніх програмах, академічних обмінах, мовних курсах, стажуваннях і наукових проєктах дозволяє молоді здобувати якісну освіту та успішно адаптуватися до вимог сучасного ринку праці.

Для України розвиток освітнього туризму має особливе значення в контексті європейської інтеграції та входження до світового освітнього простору. Українські заклади вищої освіти активно беруть участь у міжнародних програмах академічної мобільності, розширюють співпрацю із зарубіжними університетами та міжнародними організаціями. Це створює додаткові можливості для студентів і викладачів, сприяє обміну досвідом та впровадженню сучасних освітніх практик.

Водночас розвиток освітнього туризму в Україні відбувається в умовах значних соціально-економічних та безпекових викликів. Повномасштабна війна негативно вплинула на функціонування туристичної та освітньої

інфраструктури, міжнародну мобільність студентів, залучення іноземних здобувачів освіти та загальний імідж України як освітньої дестинації. Серед інших проблем слід відзначити недостатній рівень державної підтримки, недосконалість нормативно-правового регулювання, обмежені фінансові можливості населення та недостатню популяризацію українських освітніх послуг на міжнародному ринку.

Попри наявні труднощі, освітній туризм залишається перспективним напрямом розвитку як туристичної галузі, так і системи освіти. Розвиток цифрових технологій, поширення гібридних форм навчання, розширення міжнародного співробітництва та майбутнє післявоєнне відновлення держави створюють нові можливості для активізації освітніх подорожей і формування конкурентоспроможного освітнього середовища.

Питання розвитку освітнього туризму знайшли відображення у працях українських та зарубіжних науковців, які досліджували проблеми академічної мобільності, міжнародної освіти, туристичної діяльності та міжкультурної комунікації. Разом із тим сучасні умови розвитку суспільства, цифровізація освітніх процесів та виклики воєнного часу потребують подальшого дослідження перспектив розвитку освітнього туризму в Україні.

Усе вищезазначене обумовлює актуальність теми бакалаврської роботи та необхідність комплексного дослідження сучасного стану, проблем і перспектив розвитку освітнього туризму в Україні.

Мета та завдання дослідження. *Метою бакалаврської роботи є дослідження теоретичних засад розвитку освітнього туризму, аналіз сучасного стану його розвитку в Україні та обґрунтування перспективних напрямів удосконалення освітнього туризму.*

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- розкрити сутність, види та роль освітнього туризму;
- дослідити світові тенденції розвитку освітнього туризму;

- здійснити оцінку особливостей розвитку освітнього туризму в Україні;
- визначити основні проблеми розвитку освітнього туризму в Україні;
- обґрунтувати перспективи розвитку освітнього туризму в Україні;
- розробити напрями вдосконалення розвитку освітнього туризму з урахуванням національних особливостей та зарубіжного досвіду.

Об'єктом дослідження є освітній туризм як складова туристичної та освітньої діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційні та практичні аспекти розвитку освітнього туризму в Україні.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, які базуються на сучасних положеннях туристичної науки, економіки, міжнародної освіти та менеджменту.

У процесі дослідження використано *методи аналізу та синтезу* – для визначення сутності освітнього туризму та узагальнення наукових підходів до його трактування; *порівняльний метод* – для дослідження світового досвіду розвитку освітнього туризму; *статистичний метод* – для оцінювання сучасного стану освітнього туризму в Україні; *графічний метод* – для візуалізації результатів дослідження; *SWOT-аналіз* – для визначення сильних і слабких сторін, можливостей та загроз розвитку освітнього туризму в Україні.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані міжнародних організацій, матеріали програм академічної мобільності, аналітичні звіти, офіційні інформаційні ресурси мережі Інтернет та інші джерела з проблематики розвитку освітнього туризму.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретичних узагальнень і практичних рекомендацій для

вдосконалення розвитку освітнього туризму в Україні, розширення міжнародного співробітництва закладів освіти, підвищення ефективності академічної мобільності та формування конкурентоспроможних освітньо-туристичних продуктів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення і висновки бакалаврської роботи були апробовані на III Міжнародній науково-практичній конференції «Туристично-рекреаційна сфера: виклики сучасності» (м. Хмельницький, 22 квітня 2026 р.) [15].

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розкрито теоретичні основи розвитку освітнього туризму. У другому розділі проаналізовано сучасний стан та проблеми розвитку освітнього туризму в Україні. У третьому розділі визначено перспективи та обґрунтовано напрями вдосконалення розвитку освітнього туризму в Україні.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність, види та роль освітнього туризму

За сучасних умов глобалізації, інтернаціоналізації освіти та збільшення мобільності населення освітній туризм набуває все більшого значення як важливий напрям розвитку туристичної індустрії та освітнього простору. Його розвиток зумовлений зростанням ролі знань у суспільстві, потребою у безперервному опануванні знань та розширенням можливостей для отримання освіти у міжнародному оточенні [20].

У фаховій літературі поняття освітнього туризму трактується з різних поглядів, проте більшість науковців погоджуються, що він об'єднує процеси навчання та подорожування. Зокрема, освітній туризм визначається як діяльність, що передбачає подорожі з метою здобуття знань, фахових умінь або персонального вдосконалення. При цьому важливо наголосити, що освітній туризм може мати як міжнародний, так і внутрішній характер, що посилює його функціональні спроможності.

Одним із найбільш визнаних підходів є визначення освітнього туризму як туристичної діяльності, що здійснюється з головною або допоміжною метою навчання і вимагає перебування поза межами постійного місця проживання. Такий підхід акцентує увагу на комплексності цього явища та його подвійній суті, яка поєднує освітній та туристичний компоненти.

Освітній туризм охоплює як формальні, так і неформальні види навчання. Формальна освіта включає навчання у закладах вищої освіти, участь у міжнародних програмах обміну, здобуття академічних ступенів за кордоном. Неформальна освіта передбачає долучення до короткотривалих курсів, мовних програм, тренінгів, літніх шкіл та інших видів навчання, які сприяють розвитку практичних умінь та компетенцій.

Класифікацію освітнього туризму здійснюють за різними критеріями, зокрема за ціллю, тривалістю та способом організації подорожі. Основні

критерії класифікації освітнього туризму наведено на рис. 1.1.

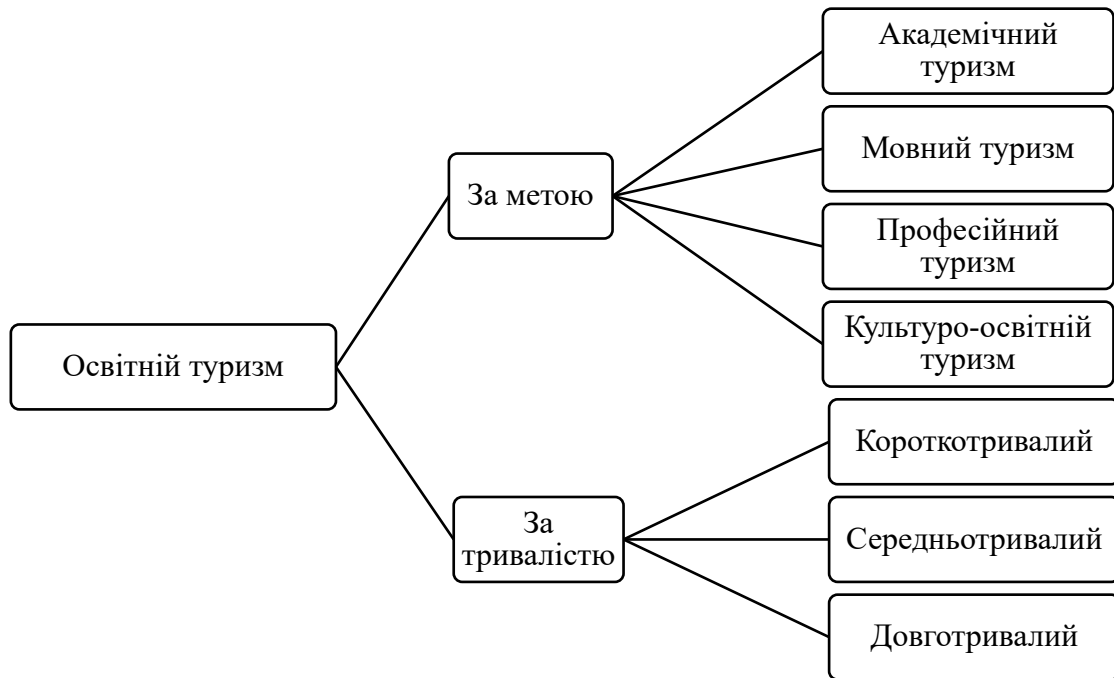

Рис. 1.1. Класифікація освітнього туризму

Примітка. Складено автором на основі [22; 23; 24; 25].

Одним із головних різновидів є академічний туризм, який передбачає тривале навчання або залучення до програм студентського обміну. Він відіграє суттєву роль у становленні світового освітнього простору та розвитку міжнародної співпраці [22].

Мовний туризм є значущим різновидом освітніх подорожей, що передбачає опанування іноземних мов у середовищі їхнього природного вживання. Такий формат навчання є дієвим завдяки поєднанню теоретичних знань із практикою мовного спілкування [23].

Професійний освітній туризм охоплює стажування, відвідування конференцій, семінарів та тренінгів, спрямованих на підвищення кваліфікації. Він сприяє розвитку професійних умінь, обміну досвідом та встановленню міжнародних фахових контактів [24].

Культурно-освітній туризм об'єднує пізнавальні поїздки з навчальною діяльністю та передбачає відвідини культурних та історичних пам'яток, музеїв, виставок та подій. Цей тип туризму сприяє формуванню культурної обізнаності та розширенню світосприйняття [25].

Роль освітнього туризму в сучасному суспільстві є багатогранною. На індивідуальному рівні він сприяє підвищенню рівня знань, розвитку особистісних якостей та формуванню міжкультурної компетентності. Учасники освітніх програм здобувають не лише знання, а й практичний досвід, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

На соціальному рівні освітній туризм сприяє розвитку міжкультурного діалогу, зміцненню міжнародних зв'язків та формуванню толерантності. Він виступає важливим засобом культурної дипломатії та інтеграції у світовий освітній простір [26].

З економічного погляду освітній туризм є перспективним сегментом туристичного ринку, що сприяє залученню іноземних студентів, розвитку освітньої інфраструктури та створенню нових робочих місць [27].

Отже, освітній туризм є складним і багатфункціональним явищем, що поєднує освітню, культурну та економічну складові. Його розвиток зумовлений глобальними тенденціями інтернаціоналізації освіти, зростанням мобільності населення та підвищенням ролі знань у сучасному суспільстві [21].

Вагомим елементом вивчення освітнього туризму є розгляд розвитку цього визначення. Спершу освітні подорожі сприймалися переважно як виїзди слухачів за межі країни для здобуття знань, проте з плином часу їх наповнення суттєво розширилося. Сучасні погляди тлумачать освітній туризм як багатогранний феномен, який охоплює різні форми формальної, неформальної та інформаційної освіти, поєднані з подорожами. Така трансформація спричинена розвитком економіки знань та поширенням ідеї безперервного навчання протягом життя [28].

У фаховій літературі виділяються різні погляди на розуміння суті освітнього туризму. Зокрема, функціональний підхід наголошує на цілях і здобутках навчання, тоді як діяльнісний підхід розглядає освітній туризм як процес взаємодії між учасниками навчального процесу. Соціокультурний підхід підкреслює важливість міжкультурного спілкування та культурного обміну як невід'ємної складової освітніх мандрівок.

Окремої уваги заслуговує поділ освітнього туризму за періодом тривалості. Згідно з цим критерієм, виокремлюють короткотривалий (до 3 місяців), середньотривалий (від 3 до 12 місяців) та довготривалий (понад 1 рік) освітній туризм. Кожен із цих видів має власні особливості та орієнтований на певну цільову аудиторію. Приміром, короткотривалі програми найчастіше представлені вивченням мов та літніми школами, а довготривалі передбачають отримання повної освіти за межами країни.

Окрім того, освітній туризм поділяють за віковою ознакою, виділяючи дитячі, молодіжні та дорослі поїздки. У теперішніх умовах особливого значення набуває освітній туризм для старших осіб, що пов'язано з поширенням концепції навчання безперервно протягом життя, яка передбачає постійне оновлення знань упродовж усього життя.

Важливою рисою освітнього туризму є його функції, які окреслюють його роль у соціумі. Передусім варто підкреслити освітню функцію, що полягає у набутті знань, умінь та компетенцій. Культурна функція стосується ознайомлення з традиціями, мовою та стилем життя інших народів. Соціальна функція виявляється у вдосконаленні комунікативних навичок та закладанні міжнародних зв'язків [31].

Основні функції освітнього туризму наведено на рис. 1.2.

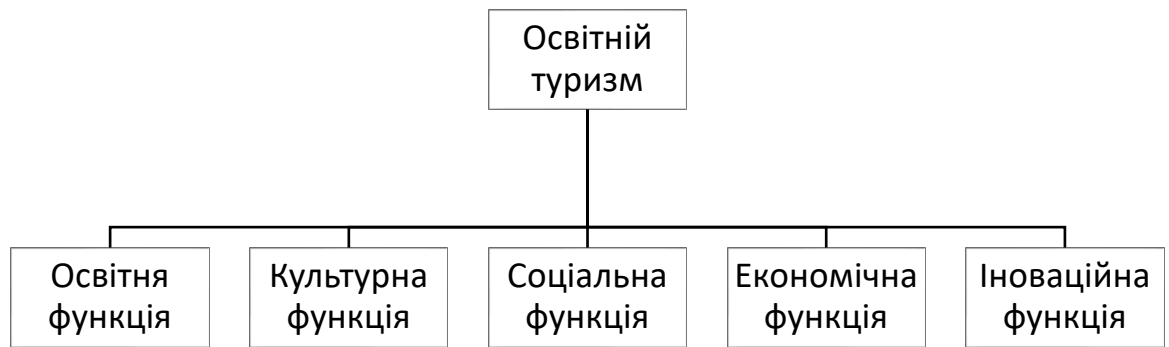

Рис. 1.2. Основні функції освітнього туризму

Примітка. Складено автором.

Економічна функція освітнього туризму полягає у притягненні фінансових надходжень, розбудові освітньої та туристичної інфраструктури та формуванні робочих місць. Іноваційна функція пов'язана з поширенням нових знань, технік та ідей, що стимулює розвиток науки та господарства.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що освітній туризм являє собою багатоскладову систему, яка виконує низку суттєвих функцій і має вагомий вплив на прогрес особистості та суспільства. Його сучасне тлумачення виходить по той бік традиційного навчання та охоплює широкий обсяг навчальних і мистецьких практик.

1.2. Світові тенденції розвитку освітнього туризму.

Освітній туризм, як складова міжнародної освітньої та туристичної сфери, за останні десятиліття помітно змінився та розширив свої функції. Він перестав бути лише випадковою формою подорожей для здобуття знань і став структурованою частиною освітніх стратегій багатьох держав. Розвиток освітнього туризму зумовлений процесами глобалізації, інтеграції національних освітніх систем у світовий простір, технологічними змінами, а

також трансформацією ринку праці, що вимагає високої рухливості й конкурентоспроможності фахівців на міжнародному рівні [20].

Однією з найважливіших частин освітнього туризму є міжнародна мобільність студентів, яка відображає кількість тих, хто здобуває освіту поза межами країни свого проживання. За даними OECD Education at a Glance, кількість таких студентів у світі переважає 6 мільйонів осіб, і їхня чисельність невинно збільшується впродовж останніх двох десятиліть. Це зростання демонструє загальну тенденцію до інтернаціоналізації освіти, коли молоді люди користуються можливістю отримати знання в іншому культурному та академічному оточенні [21].

Дані UNESCO Institute for Statistics підтверджують, що міжнародна мобільність студентів примножується в усіх регіонах світу, хоча обсяги цього зростання різняться між державами та континентами. Наприклад, у багатьох розвинутих країнах питома вага іноземних студентів у загальній кількості студентів є вищою, ніж у країнах, що розвиваються. Так, у деяких європейських країнах частка іноземних здобувачів освіти може перевищувати 20 % від усіх студентів, що суттєво впливає як на освітній сектор, так і на економічні показники суспільства [33].

Важливою підтримкою міжнародної мобільності студентів є спеціалізовані проєкти, які заохочують освітню співпрацю між державами. Однією з найвідоміших є Erasmus+, ініціатива Європейського Союзу, яка щороку охоплює сотні тисяч студентів та викладачів, даючи шанс для навчання, практики або викладання в інших країнах-членах ЄС. За інформацією з офіційного порталу програми, вона вже забезпечила можливість мобільності для сотень тисяч долучених осіб у різних освітніх сферах, зокрема вищу освіту, професійну підготовку та молодіжні переміни. Це справляє відчутний вплив не лише на фахове зростання конкретних учасників, а й на зміцнення інтеграційних процесів у Європі [34].

Окрім академічної мобільності, теперішній освітній туризм охоплює різні типи короткочасних програм: мовні семінари, літні школи, фахові тренінги та цільові навчальні поїздки. Такі формати приваблюють не лише студентів, але й молодь після завершення школи, фахівців та дорослих, котрі бажають підвищити свою кваліфікацію або здобути додатковий диплом. Це узгоджується з концепцією навчання упродовж життя (lifelong learning), згідно з якою надбання нових знань та умінь не обмежується конкретним віком чи етапом здобуття освіти [35].

Вдалий розвиток освітнього туризму значною мірою зумовлений світовими економічними чинниками. Вкладання коштів у залучення іноземних учнів стало одним із пріоритетів економічної стратегії для багатьох країн, адже іноземні студенти не лише оплачують навчання, а й стимулюють розвиток туристичної та сервісної мережі, витрачаючи гроші на проживання, харчування, перевезення та культурне дозвілля. Це створює кумулятивний ефект для економіки та посилює взаємозв'язки між галузями освіти, туризму та іншими сферами.

У цьому контексті суттєвим є також напрямок щодо розвитку міжкультурних умінь як складової освітнього туризму. Долучення до програм мобільності сприяє формуванню розуміння культурних розбіжностей, зростанню толерантності, умінь міжкультурної комунікації та всесвітнього хисту. Це стає невід'ємною частиною сучасних освітніх підходів, адже роботодавці дедалі частіше зважають не лише на фахові знання, а й на спроможність діяти у багатокультурних колективах.

Особливо значуще підкреслити, що цифрові технології та новації обіймають ключову позицію в сучасному освітньому туризмі. Після пандемії COVID-19 багато освітніх осередків пристосували свої навчальні плани до гібридного формату, який об'єднує інтернет-навчання з нетривалими поїздками. Це відкриває свіжі перспективи для участі у міжнародних програмах навіть тим, хто має обмежені фінансові чи часові резерви.

Зокрема, віддалені курси, цифрові осередки для спільних занять та віртуальні наукові групи дають змогу виконувати частину мобільності без фізичного переїзду, а потім доповнювати її подорожами з навчальною чи практичною частиною [38].

Ще одним важливим рухом є зміна суті освітніх програм під впливом світових викликів. Через кліматичні, суспільні та економічні зсуви студенти й молоді фахівці все частіше вибирають програми, що охоплюють теми сталого зростання, технологій майбутнього, екологічного управління та соціально відповідальних реалій. Це також підсилює розвиток освітнього туризму, оскільки навчальні установи коригують свої пропозиції відповідно до загальносвітових потреб.

Не варто ігнорувати й тему гендерної рівності та інклюзії у мобільності студентів. За даними UNESCO UIS, участь жінок у міжнародній рухливості має тенденцію до збільшення, і в багатьох державах частка міжнародних студенток є зіставною чи вищою за частку студентів-чоловіків. Це засвідчує розширення шансів доступу до навчання для різних верств населення та зсунення бар'єрів, що раніше стримували рухливість певних категорій студентів [40].

Зростає також вага партнерства між академічними установами та міжнародними організаціями, які підтримують розвиток освітнього туризму. Це охоплює партнерські проєкти з міжнародними фондами, громадськими організаціями, галузевими спілками та світовими ініціативами, націленими на розвиток освітньої рухливості та міжкультурного обміну. Такі партнерства формують нові можливості для студентів, університетів та науковців, сприяючи обміну знаннями, розвитку новацій та зміцненню академічних зв'язків між державами.

Важливою частиною сучасних спрямувань є співробітництво освітніх закладів із бізнесом та промисловістю, що стимулює практичну підготовку студентів у міжнародному середовищі. Такі взаємозв'язки дозволяють

студентам проходити професійні стажування та практики за межами країни, які суттєво посилюють їхні фахові навички та роблять їх більш конкурентоспроможними на світовому ринку праці.

Окрім академічної та кар'єрної мобільності, сучасний освітній туризм активно розвиває короткострокові навчальні подорожі, як-от літні школи, мовні табори, тематичні семінари та тренінги для молоді та дорослих. Ці програми дають змогу учасникам поглиблювати фахові знання, тренувати іноземні мови та ознайомлюватися з культурними особливостями інших держав. Вони стають важливим додатком до формальної освіти та сприяють набуттю практичних умінь.

Ключовою течією є цифровізація освітнього туризму. Віртуальні курси, онлайн-лабораторії та майданчики для міжнародної співпраці дозволяють частково інтегрувати мобільність без потреби фізичного переїзду. Після пандемії COVID-19 чимало навчальних закладів продовжують застосовувати гібридний формат навчання, комбінуючи онлайн-заняття з нетривалими поїздками, що розширює доступ до міжнародних програм для студентів з обмеженими коштами [38].

Соціально-культурний вплив освітнього туризму також є вагомим. Міжнародні подорожі сприяють зростанню толерантності, міжкультурних навичок та глобального мислення. Участь у програмах мобільності формує спроможність адаптуватися до мультикультурного середовища та успішно працювати в міжнародних колективах, що стає потрібною навичкою у сучасному світі.

Окремо варто наголосити на економічному впливі освітнього туризму. Іноземні студенти та учасники навчальних поїздок допомагають розбудові місцевих економік завдяки витратам на житло, харчування, пересування та культурні заходи. Це підштовхує розвиток туристичної та сервісної інфраструктури та породжує додаткові робочі місця.

Зважаючи на світові тенденції, нинішній освітній туризм усе більше переплітається з ідеями сталого розвитку та соціальної відповідальності. Програми, які комбінують навчання з набуттям досвіду у сферах екології, інновацій та соціальної діяльності, відповідають глобальним освітнім та економічним пріоритетам, а також виховують у молоді активне громадянство та екологічне розуміння.

Отже, сучасний освітній туризм постає як багатоаспектна система, що об'єднує академічну, фахову, соціокультурну та фінансову складові. Він сприяє примноженню людського капіталу, формуванню міжкультурних навичок, посиленню міжнародного партнерства та плеканню тривалого розвитку спільнот.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка особливостей розвитку освітнього туризму в Україні

Освітній туризм у сучасних умовах є одним із найбільш перспективних та динамічних напрямів розвитку туристичної галузі, оскільки поєднує туристичну діяльність із навчальною, науковою, професійною та культурною складовими. Його основною метою є здобуття нових знань, професійних компетентностей, мовної практики, міжнародного досвіду та міжкультурної комунікації. У сучасному світі освітній туризм поступово перетворюється не лише на складову туристичного ринку, а й на важливий інструмент міжнародної співпраці, розвитку людського капіталу та інтеграції держав у глобальний освітній простір [45].

Розвиток міжнародної освіти, цифровізація та поширення академічної мобільності сприяють зростанню популярності освітнього туризму серед молоді. Для України цей напрям є важливим елементом інтеграції у світовий освітній простір.

Освітній туризм охоплює широкий спектр форм та напрямів діяльності. У сучасних умовах він виступає важливим елементом міжнародної освітньої системи та сприяє формуванню глобального освітнього середовища. Завдяки освітньому туризму студенти отримують можливість ознайомитися з новими методиками навчання, сучасними технологіями та особливостями організації освітнього процесу в інших країнах. Це позитивно впливає на рівень професійної підготовки молоді та сприяє підвищенню конкурентоспроможності майбутніх фахівців на міжнародному ринку праці. До основних видів освітнього туризму належать мовні курси, міжнародні студентські обміни, професійні стажування, участь у наукових конференціях, літніх школах, освітніх форумах, культурно-пізнавальних турах, професійних тренінгах, навчальних екскурсіях та міжнародних грантових програмах. Особливе місце у структурі освітнього туризму займає академічна

мобільність, яка дозволяє студентам, аспірантам і викладачам проходити навчання або стажування у закордонних закладах освіти [46].

Основні форми освітнього туризму в Україні наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні форми освітнього туризму в Україні

Форма освітнього туризму	Характеристика	Основні учасники
Мовні програми	Вивчення іноземних мов у міжнародному середовищі	Школярі, студенти
Академічна мобільність	Навчання або стажування за кордоном	Студенти, викладачі
Навчальні екскурсії	Відвідування музеїв, історичних та наукових об'єктів	Учні, студенти
Професійні стажування	Практична підготовка за спеціальністю	Молоді фахівці
Літні школи та табори	Поєднання навчання, відпочинку та культурної програми	Молодь

Примітка. Складено автором.

Освітній туризм сприяє розвитку професійних навичок, мовної підготовки та міжнародних контактів молоді.

В Україні освітній туризм поступово перетворюється на важливий напрям міжнародної співпраці у сфері освіти й туризму. Українські заклади вищої освіти активно співпрацюють із міжнародними освітніми організаціями, беруть участь у програмах академічної мобільності, міжнародних наукових проєктах та грантових ініціативах. Значна кількість університетів України є учасниками програм Erasmus+, Horizon Europe та інших міжнародних освітніх платформ, що сприяє інтеграції української освіти у світовий освітній простір та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних фахівців [34].

Сучасний розвиток освітнього туризму в Україні значною мірою пов'язаний із популяризацією міжнародної освіти серед молоді. Все більше студентів та школярів прагнуть отримати досвід навчання за кордоном, вдосконалити знання іноземних мов, ознайомитися з культурою інших держав та здобути міжнародний освітній досвід. Найбільш популярними напрямками освітнього туризму серед української молоді залишаються Польща, Німеччина, Чехія, Канада, США та Велика Британія. Популярність цих країн пояснюється високим рівнем освіти, можливістю отримання дипломів міжнародного зразка, перспективами працевлаштування та широким вибором освітніх програм.

Одним із найпоширеніших напрямів освітнього туризму серед української молоді є мовні програми. Мовні школи та короткострокові мовні курси дають можливість студентам та школярам удосконалити знання іноземних мов безпосередньо у мовному середовищі. Особливо популярними є програми в англomовних країнах, зокрема у Великій Британії, Канаді, США та на Мальті. Такі програми зазвичай поєднують навчання із культурно-пізнавальними екскурсіями, що робить освітній процес більш ефективним та цікавим [49].

Окрему роль у розвитку освітнього туризму відіграють міжнародні студентські обміни. Програми академічної мобільності надають студентам можливість проходити навчання у закордонних університетах протягом певного періоду часу. Участь у подібних програмах сприяє не лише підвищенню рівня професійної підготовки, а й формуванню міжнародного досвіду, адаптації до іншого культурного середовища та розвитку навичок самостійності [50].

Важливим чинником розвитку освітнього туризму є міжнародна академічна мобільність. Українські студенти та викладачі активно беруть участь у міжнародних програмах обміну, грантових проєктах та стажуваннях. Однією з найбільш масштабних освітніх ініціатив є програма Erasmus+, яка

надає можливість навчання або проходження стажування в університетах країн Європейського Союзу. Участь у таких програмах сприяє професійному розвитку молоді, удосконаленню мовних навичок, формуванню міжнародного досвіду та розвитку партнерських зв'язків між університетами [34].

Популярні напрями освітнього туризму серед української молоді представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Популярні напрями освітнього туризму серед української молоді

Країна	Основна мета поїздки	Особливості програм
Польща	Навчання у ЗВО	Доступна вартість освіти
Німеччина	Академічна мобільність	Якісна освіта та грантові програми
Велика Британія	Мовні курси	Англомовне середовище
Канада	Освітні програми та стажування	Міжнародні дипломи
Мальта	Короткострокові мовні курси	Поєднання навчання і туризму

Джерело: [21; 24].

Важливу роль у розвитку освітнього туризму відіграють міжнародні освітні організації та спеціалізовані компанії, які забезпечують організацію навчання за кордоном, мовних курсів і стажувань.

Сьогодні значна частина освітніх поїздки організовується через спеціалізовані українські агенції та туристичні компанії. Вони забезпечують комплексний супровід учасників програм: допомагають з підбором навчального закладу, оформленням документів, бронюванням житла та транспортних послуг. Значна увага приділяється також організації культурної програми, екскурсій та дозвілля учасників. Це сприяє підвищенню якості освітніх подорожей та робить їх більш доступними для молоді.

Прикладом подібної діяльності є організація мовних програм на Мальті, у Великій Британії та Канаді спеціалізованими туристичними

компаніями. Подібні програми поєднують навчання іноземної мови з екскурсійною та культурною діяльністю, що робить освітній туризм більш привабливим для молоді. Крім того, учасники таких програм отримують можливість спілкування з носіями мови та ознайомлення з культурними особливостями інших країн.

Одночасно із міжнародним освітнім туризмом важливого значення набуває розвиток внутрішнього освітнього туризму. В Україні активно організовуються навчальні екскурсії, історико-культурні тури, поїздки до музеїв, університетів, природних заповідників, наукових центрів та історичних пам'яток. Подібні подорожі сприяють розширенню світогляду молоді, формуванню національної свідомості, популяризації культурної спадщини та розвитку патріотичного виховання.

Популярними напрямками внутрішнього освітнього туризму є Київ, Львів, Чернівці, Кам'янець-Подільський та Одеса. Такі подорожі сприяють ознайомленню молоді з історією, культурною спадщиною та природними ресурсами України.

Внутрішній освітній туризм також сприяє розвитку молодіжного туризму та використовується закладами освіти як складова навчального процесу. Такі поїздки допомагають закріплювати теоретичні знання та підвищують зацікавленість молоді історією й культурою України.

Останніми роками популярності набувають освітні табори та літні школи, що поєднують навчання, культурні заходи та відпочинок. Частина таких програм реалізується за підтримки міжнародних організацій.

Особливого значення освітній туризм набув після початку повномасштабної війни у 2022 році. Через складну безпекову ситуацію значна кількість українських студентів була змушена продовжити навчання за кордоном або брати участь у дистанційних міжнародних програмах. Це призвело до активізації міжнародної академічної мобільності та збільшення

кількості українців, які беруть участь у міжнародних освітніх проєктах, стажуваннях і грантових програмах.

Водночас війна негативно вплинула на розвиток туристичної та освітньої інфраструктури. Частина закладів освіти була пошкоджена або змушена перейти на дистанційний формат роботи. Також виникли труднощі з міжнародними перевезеннями, організацією навчальних поїздок та забезпеченням безпеки учасників освітніх програм. Це значно ускладнило розвиток як внутрішнього, так і міжнародного освітнього туризму.

Попри складну ситуацію, міжнародні освітні організації та університети продовжують підтримувати українських студентів.

Основні проблеми розвитку освітнього туризму в Україні та їх наслідки наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Основні проблеми розвитку освітнього туризму в Україні та їх наслідки

Проблема	Прояв проблеми	Наслідки
Воєнні ризики	Обмеження мобільності та безпеки	Скорочення туристичних потоків
Економічна нестабільність	Висока вартість програм	Зменшення доступності освіти
Недостатня державна підтримка	Обмежене фінансування	Повільний розвиток галузі
Нормативні проблеми	Недосконалість правового регулювання	Ускладнення академічних обмінів
Зниження кількості іноземних студентів	Погіршення міжнародного іміджу	Скорочення в'їзного освітнього туризму

Джерело: складено автором на основі [20; 22; 26].

Значна кількість європейських університетів надала українській молоді можливість безкоштовного або пільгового навчання, а також доступ до стипендіальних програм і грантової підтримки. Це сприяло продовженню

освітнього процесу та частковому збереженню академічної мобільності навіть в умовах воєнного стану. Багато закордонних закладів освіти запровадили спеціальні грантові програми, стипендії та спрощені умови вступу для громадян України. Це дозволило значній частині молоді продовжити навчання навіть в умовах війни.

Разом із позитивними тенденціями розвиток освітнього туризму в Україні супроводжується низкою проблем та викликів. Однією з ключових проблем є недостатній рівень державної підтримки. Незважаючи на значення освітнього туризму для розвитку освіти, науки, культури та міжнародного співробітництва, в Україні досі відсутня цілісна державна стратегія розвитку цього напрямку.

Недостатній рівень фінансування освітніх програм, низький рівень інвестицій у туристичну та освітню інфраструктуру, а також відсутність комплексних програм підтримки молоді негативно впливають на розвиток галузі. Значна частина освітніх програм реалізується переважно за рахунок міжнародної підтримки або коштів самих учасників.

Суттєвим стримувальним фактором розвитку освітнього туризму є економічна нестабільність. Через зростання вартості транспортних послуг, проживання, страхування та навчання значна частина молоді не має можливості брати участь у міжнародних освітніх програмах. Висока вартість оформлення документів, проживання за кордоном та освітніх послуг суттєво обмежує доступність освітнього туризму для населення України [9].

Ще однією важливою проблемою залишається недосконалість нормативно-правового регулювання. В Україні недостатньо врегульовані питання міжнародного страхування учасників освітніх програм, організації стажувань, спрощення академічних обмінів та визнання результатів навчання, отриманих за кордоном. Це створює додаткові труднощі для закладів освіти, туристичних компаній та самих учасників програм.

Проблемним аспектом є також недостатній рівень популяризації України як освітньої дестинації для іноземних студентів. Попри високий рівень підготовки фахівців у багатьох українських університетах, кількість іноземних студентів останніми роками суттєво скоротилася через безпекові ризики та негативний вплив війни на міжнародний імідж держави.

Для покращення ситуації необхідно розвивати міжнародну співпрацю, підтримувати іноземних студентів та вдосконалювати туристичну інфраструктуру [19].

Суттєвий вплив на сучасний розвиток освітнього туризму мають цифрові технології. В останні роки активно поширюються онлайн-курси, дистанційні стажування, міжнародні вебінари, віртуальні освітні тури та цифрові освітні платформи. Використання цифрових технологій дозволяє забезпечити доступ до міжнародної освіти навіть за умов обмежених можливостей для фізичних подорожей [6].

Туристичні компанії та освітні організації активно впроваджують онлайн-консультації, електронний документообіг і цифрове бронювання, що спрощує організацію освітніх поїздок.

Цифровізація сприяє популяризації освітніх програм через соціальні мережі, офіційні вебсайти та онлайн-платформи. Освітні організації активно використовують цифровий маркетинг і онлайн-рекламу для залучення нових учасників. Віртуальні консультації та онлайн-презентації спрощують вибір освітніх програм, а сучасні інформаційні технології забезпечують швидкий доступ до інформації про міжнародні програми, гранти, стажування та можливості навчання за кордоном [7].

З метою оцінки сучасного стану та перспектив розвитку освітнього туризму в Україні проведено SWOT-аналіз, результати якого представлено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

SWOT-аналіз розвитку освітнього туризму в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
Наявність розвиненої мережі закладів вищої освіти та наукових установ.	Відсутність цілісної державної стратегії розвитку освітнього туризму.
Досвід участі українських університетів у міжнародних програмах академічної мобільності.	Недостатній рівень фінансування освітніх і туристичних програм.
Багата історико-культурна спадщина України, придатна для формування освітніх маршрутів.	Слабка взаємодія між закладами освіти, туристичними підприємствами та державними органами.
Зростання інтересу молоді до міжнародної освіти, мовних курсів, стажувань і літніх шкіл.	Недостатня популяризація України як освітньої дестинації на міжнародному ринку.
Розвиток цифрових освітніх технологій та дистанційних форматів навчання.	Недосконалість нормативно-правового регулювання освітнього туризму.
Можливості	Загрози
Розширення участі України в міжнародних освітніх програмах та грантових проєктах.	Воєнні ризики та нестабільна безпекова ситуація.
Розвиток внутрішнього освітнього туризму на основі культурної спадщини регіонів України.	Скорочення кількості іноземних студентів в Україні.
Післявоєнне відновлення туристичної, освітньої та транспортної інфраструктури.	Відтік української молоді та кваліфікованих фахівців за кордон.
Активне використання цифрових і гібридних форматів освітніх подорожей.	Економічна нестабільність і зростання вартості освітніх програм.
Залучення міжнародної підтримки для розвитку академічної мобільності.	Погіршення міжнародного іміджу України як безпечної освітньої дестинації.

Джерело: складено автором на основі [34; 45; 50; 9; 19].

Взаємозв'язок сильних і слабких сторін освітнього туризму з можливостями та загрозами зовнішнього середовища є основою для визначення подальших стратегічних напрямів розвитку галузі. Це дозволяє не лише узагальнити результати SWOT-аналізу, а й сформулювати практичні напрями використання наявного потенціалу, подолання внутрішніх проблем і зменшення впливу зовнішніх ризиків. Стратегічні напрями розвитку освітнього туризму в Україні наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Матриця стратегічних напрямів розвитку освітнього туризму в Україні за результатами SWOT-аналізу

	Можливості	Загрози
Сильні сторони	SO-стратегія: використання освітнього потенціалу України, міжнародної співпраці університетів і культурної спадщини для розширення академічної мобільності, грантових програм, літніх шкіл та внутрішніх освітніх маршрутів.	ST-стратегія: використання цифрових технологій, міжнародних зв'язків і наукового потенціалу для зменшення впливу воєнних ризиків, підтримки освітніх програм у дистанційному та гібридному форматах.
Слабкі сторони	WO-стратегія: подолання нестачі фінансування, слабкої координації та недостатньої популяризації через залучення міжнародних грантів, партнерських програм і створення державної стратегії розвитку освітнього туризму.	WT-стратегія: мінімізація впливу слабких сторін і загроз шляхом удосконалення нормативно-правової бази, посилення державної підтримки, підвищення безпеки освітніх програм і формування позитивного іміджу України.

Примітка. Розроблено автором на основі результатів SWOT-аналізу.

Проведений SWOT-аналіз показав, що освітній туризм в Україні має значний потенціал розвитку. Основу цього потенціалу становлять розвинена мережа закладів освіти, участь українських університетів у міжнародних

програмах, наявність культурно-історичних ресурсів та зацікавленість молоді в освітніх подорожах.

Сильні сторони України можуть бути використані для активного розвитку міжнародної академічної мобільності, мовних програм, літніх шкіл, внутрішніх освітніх маршрутів і цифрових освітніх продуктів. Особливо важливим є поєднання освітнього потенціалу з туристичними ресурсами регіонів України.

Водночас розвиток освітнього туризму стримується низкою слабких сторін. Найважливішими серед них є відсутність цілісної державної стратегії, недостатнє фінансування, слабка взаємодія між освітньою і туристичною сферами та недостатнє просування України на міжнародному ринку освітніх послуг.

Зовнішні можливості пов'язані насамперед із розширенням міжнародної співпраці, залученням грантового фінансування, розвитком цифрових форматів освіти та післявоєнним відновленням України. Їх використання може сприяти посиленню конкурентоспроможності української освіти й формуванню нових освітньо-туристичних продуктів.

Основними загрозами залишаються воєнні ризики, скорочення кількості іноземних студентів, економічна нестабільність, відтік молоді за кордон та погіршення міжнародного іміджу України як безпечної країни для навчання.

Подальший розвиток галузі стримується низкою внутрішніх проблем, серед яких відсутність цілісної державної стратегії, недостатнє фінансування, недосконалість нормативно-правового регулювання та недостатня координація між освітньою і туристичною сферами.

Перспективи розвитку освітнього туризму пов'язані з розширенням міжнародної академічної мобільності, залученням грантових ресурсів, використанням цифрових форматів навчання, розвитком внутрішнього освітнього туризму та післявоєнним відновленням інфраструктури. Водночас

важливими викликами залишаються воєнні ризики, економічна нестабільність, скорочення кількості іноземних студентів і відтік молоді за кордон.

Пріоритетними напрямками розвитку є посилення державної підтримки освітнього туризму, удосконалення нормативно-правового забезпечення, активізація міжнародного співробітництва, розвиток цифрових освітніх технологій та формування позитивного іміджу України як освітньої дестинації на міжнародному рівні.

2.2. Проблеми розвитку освітнього туризму в Україні.

Розвиток освітнього туризму в Україні супроводжується низкою проблем, які суттєво впливають на ефективність функціонування цієї сфери та стримують її подальший розвиток. Незважаючи на зростання популярності міжнародної освіти, академічної мобільності та культурно-пізнавальних подорожей, освітній туризм в Україні продовжує функціонувати в умовах економічної нестабільності, безпекових ризиків, недостатньої державної підтримки та недосконалого нормативно-правового регулювання.

Особливістю сучасного етапу розвитку освітнього туризму є те, що більшість проблем мають комплексний характер і пов'язані одночасно з освітньою, туристичною, економічною та міжнародною сферами. Це ускладнює процес формування ефективної державної політики та створення стабільних умов для розвитку освітніх подорожей.

Сучасний освітній туризм значною мірою залежить від міжнародної співпраці, рівня розвитку транспортної інфраструктури, доступності освітніх програм та економічних можливостей населення. Для України розвиток цього напрямку має особливе значення, оскільки освітній туризм сприяє інтеграції у міжнародний освітній простір, розвитку академічної мобільності

та формуванню позитивного міжнародного іміджу держави. Водночас на сучасному етапі значна кількість проблем перешкоджає повноцінному використанню потенціалу освітнього туризму.

Однією з найсерйозніших проблем розвитку освітнього туризму в Україні є складна безпекова ситуація, спричинена повномасштабною війною [40].

Воєнні дії суттєво змінили умови функціонування як туристичної, так і освітньої сфер. Частина територій України стала недоступною для проведення освітніх подорожей, а окремі туристичні та освітні об'єкти були пошкоджені або повністю зруйновані. Через це значна кількість навчальних екскурсій, міжнародних конференцій, освітніх форумів та програм академічної мобільності була скасована або перенесена. Також суттєво зменшилася кількість іноземних громадян, які розглядали Україну як країну для навчання чи участі у міжнародних освітніх програмах. Воєнні дії негативно вплинули як на туристичну галузь, так і на систему освіти. Частина закладів освіти була пошкоджена або змушена перейти на дистанційний формат навчання. Крім того, значно ускладнилася організація міжнародних і внутрішніх освітніх поїздок через ризики для безпеки учасників програм.

В умовах воєнного стану суттєво скоротилася кількість іноземних туристів та студентів, які розглядали Україну як освітню дестинацію. Значна частина міжнародних освітніх програм була тимчасово призупинена або переведена у дистанційний формат. Також виникли труднощі з транспортним сполученням, логістикою та забезпеченням безпечного перебування учасників освітніх програм.

Водночас війна спричинила активізацію академічної мобільності української молоді за кордоном. Багато студентів продовжили навчання у закордонних університетах за програмами підтримки українців, однак значна

частина таких випадків має вимушений характер, а не є результатом планового розвитку освітнього туризму.

Суттєвою проблемою залишається економічна нестабільність. Висока вартість міжнародних освітніх програм, транспортних послуг, проживання, страхування та оформлення документів значно обмежує доступність освітнього туризму для населення України. У сучасних умовах значна частина молоді не має достатніх фінансових можливостей для участі у міжнародних програмах навчання чи стажування [9].

Погіршення економічної ситуації також негативно впливає на розвиток внутрішнього освітнього туризму. Заклади освіти змушені скорочувати витрати на організацію навчальних екскурсій, практичних поїздок та культурно-пізнавальних заходів. Через це частина освітніх програм реалізується в обмеженому форматі або не проводиться взагалі.

Економічні труднощі впливають і на діяльність туристичних компаній, які спеціалізуються на організації освітніх програм. Через нестабільність валютного ринку, зростання цін на транспортні послуги та проживання за кордоном туристичні підприємства змушені підвищувати вартість освітніх турів. Це негативно впливає на попит серед молоді та обмежує кількість потенційних учасників міжнародних програм.

Значною проблемою є недостатній рівень державної підтримки освітнього туризму. На сьогодні в Україні відсутня окрема комплексна стратегія розвитку освітнього туризму, яка б поєднувала освітню, туристичну та молодіжну політику. Недостатній рівень фінансування, обмежена кількість державних програм підтримки студентської мобільності та низький рівень інвестицій у туристичну інфраструктуру стримують розвиток цієї сфери.

Недостатня координація між органами державної влади, закладами освіти та туристичними організаціями також негативно впливає на ефективність розвитку освітнього туризму. У більшості випадків діяльність у

цій сфері реалізується окремими закладами освіти, міжнародними фондами або туристичними компаніями без єдиного механізму координації.

Відсутність комплексного підходу ускладнює створення єдиної системи підтримки освітнього туризму та не дозволяє повною мірою реалізувати потенціал міжнародної академічної співпраці. Крім того, недостатня взаємодія між туристичною та освітньою сферами негативно впливає на формування конкурентоспроможних освітніх туристичних продуктів.

Важливою проблемою є недосконалість нормативно-правового регулювання.

Сучасна нормативно-правова база України лише частково враховує особливості функціонування освітнього туризму як окремого напрямку туристичної діяльності. Значна кількість правових норм регулює окремо сферу освіти або туристичну діяльність, однак комплексний механізм організації освітнього туризму фактично відсутній. Через це виникають труднощі під час організації міжнародних освітніх поїздок, оформлення документів та реалізації програм академічної мобільності. В Україні недостатньо врегульованими залишаються питання міжнародного страхування учасників освітніх програм, організації стажувань, академічних обмінів та визнання результатів навчання, отриманих за кордоном. Це створює додаткові труднощі для студентів, закладів освіти та туристичних підприємств.

Проблемним залишається і питання визнання документів про освіту та результатів міжнародних стажувань. У деяких випадках студенти стикаються з труднощами під час перезарахування навчальних дисциплін або підтвердження результатів навчання, отриманих у закордонних закладах освіти. Це частково знижує зацікавленість молоді у довгострокових міжнародних освітніх програмах.

Окремою проблемою є скорочення кількості іноземних студентів в Україні. До початку повномасштабної війни Україна залишалася популярною освітньою дестинацією для студентів із країн Азії, Африки та Близького Сходу. Однак безпекові ризики, дистанційний формат навчання та погіршення міжнародного іміджу держави негативно вплинули на в'їзний освітній туризм.

Серед важливих проблем розвитку освітнього туризму в Україні залишається недостатній рівень міжнародної популяризації українських закладів освіти та освітніх програм. Це негативно впливає на залучення іноземних студентів і розвиток в'їзного освітнього туризму [19].

Негативний вплив на міжнародний імідж України мають воєнні ризики та нестабільна безпекова ситуація. Через це значна частина іноземних студентів обирає інші країни для навчання, навіть попри доступну вартість української освіти та достатньо високий рівень підготовки фахівців у багатьох університетах [8].

На розвиток освітнього туризму негативно впливають також інфраструктурні проблеми.

Важливою складовою освітнього туризму є наявність розвиненої транспортної, готельної та інформаційної інфраструктури. В умовах воєнного стану частина транспортних маршрутів функціонує з обмеженнями, що ускладнює організацію освітніх подорожей як територією України, так і за її межами. Крім того, у деяких регіонах спостерігаються труднощі із забезпеченням безпечного проживання учасників програм та організацією культурно-пізнавальних заходів. Через воєнні дії частина транспортної, готельної та освітньої інфраструктури була пошкоджена або функціонує з обмеженнями. У деяких регіонах виникають труднощі з організацією безпечного проживання, транспортного забезпечення та проведення екскурсійних програм.

Суттєвий вплив на розвиток освітнього туризму мають і цифрові виклики.

Хоча цифровізація відкрила нові можливості для розвитку дистанційної освіти, не всі заклади освіти мають достатній рівень технічного забезпечення та доступу до сучасних цифрових платформ. Частина студентів і викладачів стикається з труднощами під час використання онлайн-ресурсів, проведення дистанційних занять та участі у міжнародних цифрових проєктах. Це негативно впливає на ефективність міжнародної співпраці та реалізацію освітніх програм у дистанційному форматі. Хоча цифровізація освітніх послуг створила нові можливості для дистанційного навчання та онлайн-комунікації, не всі заклади освіти мають достатній рівень технічного забезпечення. Також частина молоді стикається з проблемами доступу до якісного інтернет-зв'язку та сучасних цифрових платформ.

Водночас цифровізація має і позитивний вплив, оскільки дозволяє частково компенсувати обмеження фізичної мобільності. Онлайн-курси, дистанційні стажування, міжнародні вебінари та віртуальні освітні тури дозволяють підтримувати міжнародну співпрацю навіть в умовах війни.

Участь у міжнародних освітніх програмах, стажуваннях та грантових проєктах часто сприяє подальшому працевлаштуванню української молоді за межами держави. Після завершення навчання частина студентів залишається за кордоном через вищий рівень заробітної плати, кращі умови праці та стабільнішу соціально-економічну ситуацію. Це призводить до втрати кваліфікованих фахівців і негативно впливає на формування кадрового потенціалу України. Значна кількість українських студентів, які беруть участь у міжнародних освітніх програмах, після завершення навчання залишаються працювати за межами України. Це негативно впливає на формування людського капіталу держави та сприяє посиленню трудової міграції молоді.

Крім того, проблемою залишається недостатній рівень взаємодії між туристичними підприємствами та закладами освіти. Частина туристичних компаній орієнтується переважно на традиційний відпочинковий туризм і недостатньо розвиває освітні туристичні продукти. Через це ринок освітнього туризму в Україні поки що залишається недостатньо структурованим.

Недостатня кількість спеціалізованих освітніх туристичних програм також впливає на рівень розвитку цієї сфери. Більшість туристичних продуктів, представлених на українському ринку, орієнтовані переважно на рекреаційний та екскурсійний туризм, тоді як освітні програми потребують більш комплексного підходу до організації подорожей, співпраці із закладами освіти та міжнародними партнерами.

Сучасний стан освітнього туризму в Україні характеризується поєднанням позитивних тенденцій та значної кількості проблем, що впливають на подальший розвиток цієї сфери.

Попри значні труднощі, освітній туризм продовжує залишатися важливою складовою міжнародної освітньої співпраці та молодіжної мобільності. Зростання зацікавленості молоді у міжнародному досвіді, участь українських закладів освіти у міжнародних програмах та активне використання цифрових технологій створюють передумови для подальшого розвитку цієї сфери навіть у складних соціально-економічних умовах. Водночас освітній туризм залишається важливим елементом міжнародної співпраці, академічної мобільності та розвитку молодіжного туризму.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Перспективи розвитку освітнього туризму в Україні

Освітній туризм у сучасних умовах є одним із найбільш перспективних напрямів розвитку туристичної та освітньої сфер. Його значення постійно зростає внаслідок активізації міжнародної співпраці, розвитку цифрових технологій, поширення академічної мобільності та зростання попиту молоді на міжнародний освітній досвід. Для України розвиток освітнього туризму має особливе значення, оскільки сприяє інтеграції держави у світовий освітній простір, розвитку міжнародних партнерств, підвищенню конкурентоспроможності закладів освіти та формуванню позитивного міжнародного іміджу країни [1].

У сучасному світі освітній туризм поступово перетворюється не лише на складову туристичної діяльності, а й на важливий інструмент міжнародної освітньої політики. Багато держав використовують освітній туризм як механізм розвитку людського капіталу, міжнародної комунікації та економічного зростання. Україна також має значний потенціал для розвитку цього напрямку завдяки науковому потенціалу, розвиненій мережі закладів освіти, культурно-історичній спадщині та вигідному географічному розташуванню [14].

Однією з головних перспектив розвитку освітнього туризму в Україні є подальше розширення міжнародної академічної мобільності. Українські заклади вищої освіти активно співпрацюють із міжнародними організаціями та університетами Європейського Союзу, беруть участь у програмах Erasmus+, DAAD, Horizon Europe та інших міжнародних освітніх проектах. Участь у таких програмах дозволяє студентам і викладачам проходити навчання, стажування та наукову діяльність у закордонних університетах, що

позитивно впливає на якість професійної підготовки та розвиток міжнародної співпраці.

Важливим напрямом залишається також розширення партнерства між українськими та закордонними закладами освіти. Університети України поступово збільшують кількість міжнародних договорів про співпрацю, реалізують спільні освітні програми, міжнародні літні школи, наукові форуми та освітні конференції. Подібна співпраця сприяє зміцненню міжнародних зв'язків та створює нові можливості для розвитку освітнього туризму [30].

Суттєві перспективи розвитку має цифровізація освітнього туризму. У сучасних умовах цифрові технології стали важливою складовою міжнародної освіти та туристичної діяльності. Активний розвиток онлайн-курсів, міжнародних освітніх платформ, дистанційних стажувань, віртуальних турів і міжнародних вебінарів дозволяє забезпечити доступ до міжнародної освіти навіть за умов обмеженої фізичної мобільності [25].

Цифровізація освітніх послуг сприяє розширенню міжнародної комунікації між учасниками освітніх програм та значно спрощує процес організації освітніх подорожей. Освітні організації активно використовують соціальні мережі, цифровий маркетинг, онлайн-консультації та електронний документообіг для популяризації міжнародних програм і залучення молоді до участі у міжнародних освітніх проектах [21].

Упродовж останніх років особливої популярності набувають міжнародні цифрові освітні платформи, які дозволяють проходити навчання дистанційно та брати участь у міжнародних освітніх заходах без необхідності фізичного переміщення. Такі ресурси створюють додаткові можливості для української молоді, оскільки забезпечують доступ до міжнародних освітніх програм, курсів іноземних мов та професійних тренінгів [45].

Крім того, розвиток цифрових технологій сприяє формуванню нових форматів освітнього туризму. Віртуальні освітні тури, онлайн-екскурсії,

дистанційні міжнародні конференції та цифрові студентські форуми дозволяють підтримувати міжнародну співпрацю навіть в умовах обмеженої фізичної мобільності. Подібні формати поступово стають важливим елементом сучасного освітнього середовища та створюють нові перспективи для розвитку міжнародної освіти.

Перспективні напрями розвитку освітнього туризму в Україні представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Перспективні напрями розвитку освітнього туризму в Україні

Напрямок розвитку	Основні перспективи
Міжнародна академічна мобільність	Розширення програм обміну та стажувань
Цифровізація освітніх послуг	Розвиток онлайн-освіти та віртуальних турів
Внутрішній освітній туризм	Популяризація культурної спадщини України
Міжнародна співпраця	Реалізація спільних освітніх проектів
Молодіжний туризм	Розвиток освітніх таборів і літніх шкіл
В'їзний освітній туризм	Залучення іноземних студентів після стабілізації ситуації

Джерело: складено автором на основі [1; 30; 25].

Важливу роль у розвитку освітнього туризму відіграє внутрішній освітній туризм. У сучасних умовах саме внутрішні освітньо-пізнавальні подорожі стали одним із найбільш доступних напрямів туристичної діяльності для української молоді. Навчальні екскурсії, історико-культурні маршрути, поїздки до музеїв, університетів, природних заповідників та наукових центрів сприяють розширенню світогляду молоді, формуванню національної свідомості та популяризації культурної спадщини України [3].

Особливу роль внутрішній освітній туризм може відігравати у процесі післявоєнного відновлення держави. Організація освітніх маршрутів територією України сприятиме підтримці регіонального туризму, розвитку

місцевої економіки та популяризації історико-культурних об'єктів. Крім того, внутрішній освітній туризм є важливим елементом патріотичного виховання молоді та формування національної ідентичності.

Перспективним напрямом є розвиток регіонального освітнього туризму. Українські регіони мають значний культурно-історичний та природний потенціал, який може використовуватися для організації освітніх маршрутів, наукових екскурсій, молодіжних програм та тематичних заходів. Особливо перспективними залишаються Львівська, Київська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська та Тернопільська області [52].

Львів, Київ, Чернівці та Кам'янець-Подільський мають значний потенціал для розвитку історико-культурного та університетського туризму. У цих містах функціонує велика кількість закладів освіти, музеїв, архітектурних пам'яток і культурних центрів, що дозволяє організовувати комплексні освітньо-пізнавальні маршрути для молоді та іноземних студентів.

Перспективним є також розвиток освітніх таборів та літніх шкіл. Подібні програми поєднують навчання, культурно-пізнавальні заходи, мовну практику та міжнародну комунікацію. Освітні табори дозволяють молоді отримати нові знання, розвивати навички командної роботи та брати участь у міжнародних молодіжних проектах.

Важливим напрямом розвитку освітнього туризму є молодіжний туризм. Молодь залишається основною категорією учасників міжнародних освітніх програм, мовних курсів, студентських обмінів та літніх шкіл. Участь у таких програмах дозволяє молодим людям отримати міжнародний досвід, вдосконалити мовні навички, розширити професійні компетентності та сформувати навички міжкультурної комунікації [44].

Особливу популярність серед молоді мають короткострокові освітні програми та мовні курси. У сучасних умовах знання іноземних мов є важливим фактором професійної конкурентоспроможності, тому попит на

міжнародні мовні програми постійно зростає. Найбільш популярними серед української молоді залишаються освітні програми у Великій Британії, Канаді, США, Німеччині та на Мальті [20].

Перспективним напрямом розвитку освітнього туризму є також розширення міжнародних грантових програм та стипендіальних проектів. Значна кількість міжнародних організацій і фондів підтримує освітні ініціативи для української молоді, надаючи можливість участі у міжнародних стажуваннях, академічних обмінах та наукових програмах [23].

Грантові програми сприяють підвищенню доступності міжнародної освіти для молоді та створюють додаткові можливості для професійного розвитку студентів і викладачів. Особливе значення подібні програми мають у сучасних соціально-економічних умовах, оскільки дозволяють частково компенсувати фінансові труднощі, пов'язані з участю у міжнародних освітніх програмах.

У сучасних умовах важливу роль відіграє і розвиток англомовних освітніх програм. Все більше українських університетів впроваджують англомовні курси, міжнародні сертифікаційні програми та подвійні дипломи, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності української освіти на міжнародному рівні. Подібні програми також створюють передумови для залучення іноземних студентів до навчання в Україні.

Основні фактори, що сприятимуть розвитку освітнього туризму в Україні, наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Фактори, що сприятимуть розвитку освітнього туризму в Україні

Фактор	Очікуваний вплив
Міжнародна співпраця	Розширення освітніх програм та обмінів
Цифровізація	Підвищення доступності міжнародної освіти
Розвиток внутрішнього туризму	Популяризація регіональних маршрутів
Грантові програми	Збільшення кількості учасників програм
Молодіжна політика	Активізація студентської мобільності
Післявоєнне відновлення	Відновлення міжнародного іміджу України

Примітка. Складено автором.

Важливі перспективи має розвиток в'їзного освітнього туризму. До початку повномасштабної війни Україна залишалася популярною освітньою дестинацією для студентів із країн Азії, Африки та Близького Сходу. Після стабілізації безпекової ситуації Україна може поступово відновити свої позиції на міжнародному ринку освітніх послуг завдяки доступній вартості навчання, достатньо високому рівню підготовки фахівців та розвиненій мережі закладів освіти [19].

Для розвитку в'їзного освітнього туризму важливе значення матиме міжнародна популяризація української освіти. Участь у міжнародних освітніх виставках, створення англомовних освітніх програм, міжнародна реклама українських університетів та розвиток партнерських зв'язків можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності України на світовому ринку освітніх послуг.

Особливого значення у сучасних умовах набуває розвиток післявоєнного освітнього туризму. Після завершення війни Україна потребуватиме активного відновлення туристичної та освітньої інфраструктури, міжнародної підтримки та реалізації нових програм міжнародної співпраці. Освітній туризм може стати одним із механізмів

відновлення міжнародного іміджу держави та розвитку міжнародної комунікації [48].

Післявоєнне відновлення освітнього туризму сприятиме не лише розвитку міжнародної освіти, а й відновленню туристичної сфери загалом. Зростання кількості освітніх подорожей позитивно впливатиме на розвиток транспортних, готельних, екскурсійних, культурних та інформаційних послуг. Крім того, збільшення кількості іноземних студентів сприятиме надходженню додаткових коштів до економіки держави [53].

Важливу роль у післявоєнному розвитку освітнього туризму можуть відігравати міжнародні організації та благодійні фонди. Підтримка міжнародних партнерів дозволить реалізовувати нові освітні проекти, відновлювати інфраструктуру закладів освіти та розширювати можливості міжнародної академічної мобільності для української молоді.

Значний потенціал має розвиток співпраці між туристичними підприємствами та закладами освіти. У сучасних умовах туристичні компанії все активніше беруть участь в організації мовних курсів, освітніх турів, міжнародних стажувань та культурно-пізнавальних програм. Подібна співпраця дозволяє створювати комплексні освітні туристичні продукти та забезпечувати якісний супровід учасників програм [24].

Перспективним напрямом залишається розвиток віртуального освітнього туризму. Використання цифрових платформ, онлайн-екскурсій, міжнародних цифрових форумів і дистанційних освітніх програм дозволяє підтримувати міжнародну співпрацю навіть в умовах обмеженої фізичної мобільності. Віртуальний освітній туризм також сприяє популяризації української освіти та культурної спадщини серед іноземної аудиторії [35].

У сучасних умовах важливим фактором розвитку освітнього туризму є інтеграція України до європейського освітнього простору. Поглиблення співпраці з країнами Європейського Союзу, участь у міжнародних освітніх програмах та адаптація європейських стандартів освіти створюють додаткові

можливості для розвитку міжнародної академічної мобільності та підвищення якості освітніх послуг [34].

Очікувані результати розвитку освітнього туризму в Україні представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Очікувані результати розвитку освітнього туризму в Україні

Напрямок впливу	Очікувані результати
Освітня сфера	Підвищення якості освіти та міжнародної мобільності
Туристична сфера	Розширення туристичних послуг та маршрутів
Економічна сфера	Зростання доходів від освітніх послуг
Міжнародна співпраця	Розвиток партнерств та міжнародних програм
Молодіжна політика	Активізація молодіжної мобільності
Культурна сфера	Популяризація культурної спадщини України

Примітка. Складено автором.

Розвиток освітнього туризму в Україні у перспективі може стати важливим чинником модернізації освітньої та туристичної сфер. Активізація міжнародної співпраці, участь українських закладів освіти у програмах академічної мобільності, поширення цифрових технологій та зростання зацікавленості молоді у міжнародному досвіді створюють сприятливі умови для подальшого розвитку цього напрямку. Водночас важливим фактором залишається післявоєнне відновлення туристичної та освітньої інфраструктури, яке сприятиме підвищенню міжнародної привабливості України.

Перспективним напрямом є також поглиблення співпраці між закладами освіти, туристичними підприємствами та міжнародними організаціями. Реалізація спільних освітніх проектів, розвиток міжнародних стажувань, створення нових молодіжних програм і підтримка внутрішнього освітнього туризму можуть позитивно вплинути на формування конкурентоспроможного ринку освітніх послуг в Україні. Крім того,

розвиток освітнього туризму сприятиме популяризації культурної спадщини держави та активізації міжнародних комунікацій.

Важливу роль у подальшому розвитку освітнього туризму відіграватиме цифровізація освітніх послуг. Використання онлайн-платформ, дистанційних освітніх програм, віртуальних турів та міжнародних цифрових проектів дозволить розширити доступ молоді до міжнародної освіти та підвищити ефективність міжнародної співпраці навіть в умовах обмеженої фізичної мобільності.

Таким чином, освітній туризм в Україні має значний потенціал для подальшого розвитку та може стати одним із важливих напрямів міжнародної інтеграції держави. Реалізація перспектив розвитку освітнього туризму потребує комплексного підходу, активної міжнародної співпраці, підтримки молодіжних ініціатив та вдосконалення організаційного забезпечення цієї сфери.

3.2. Шляхи покращення умов розвитку освітнього туризму в Україні з огляду на національні особливості та зарубіжний досвід.

Сучасний розвиток освітнього туризму в Україні супроводжується значною кількістю проблем, пов'язаних із безпековими ризиками, економічною нестабільністю, недосконалістю нормативно-правового регулювання, недостатнім рівнем державної підтримки та обмеженим фінансуванням освітніх програм. Водночас освітній туризм має значний потенціал для розвитку та може стати важливим напрямом міжнародної інтеграції України, модернізації системи освіти та розвитку туристичної сфери. Саме тому важливим завданням є формування ефективних механізмів удосконалення умов розвитку освітнього туризму з урахуванням сучасних викликів і зарубіжного досвіду [14].

Одним із ключових напрямів покращення умов розвитку освітнього туризму є посилення державної підтримки. У сучасних умовах в Україні поки що відсутня комплексна державна стратегія розвитку освітнього туризму, що негативно впливає на координацію діяльності між закладами освіти, туристичними підприємствами та органами державної влади. Формування окремої державної програми розвитку освітнього туризму дозволило б забезпечити системний підхід до підтримки міжнародної академічної мобільності, внутрішнього освітнього туризму та міжнародної співпраці [7].

Важливим напрямом державної підтримки є фінансування освітніх програм та міжнародних обмінів. У сучасних соціально-економічних умовах значна частина української молоді не має можливості брати участь у міжнародних освітніх програмах через високу вартість навчання, проживання, транспортних послуг та страхування. Для покращення ситуації доцільним є створення державних грантових програм, стипендій та механізмів часткової компенсації витрат на участь у міжнародних освітніх проектах [23].

Крім фінансової підтримки, важливим є створення системи державного інформаційного супроводу освітнього туризму. Значна кількість молоді недостатньо поінформована про можливості міжнародної освіти, грантових програм та академічної мобільності. Саме тому доцільним є створення державних інформаційних платформ, проведення освітніх форумів, молодіжних конференцій та профорієнтаційних заходів, присвячених міжнародній освіті та освітньому туризму.

Особливу увагу необхідно приділяти підтримці внутрішнього освітнього туризму. Організація навчальних екскурсій, історико-культурних маршрутів, молодіжних таборів та освітніх подорожей територією України сприятиме розвитку регіонального туризму, популяризації культурної спадщини та формуванню національної свідомості молоді. Крім того,

внутрішній освітній туризм може стати важливим елементом післявоєнного відновлення туристичної сфери [3].

Перспективним напрямом є створення регіональних програм підтримки освітнього туризму. Місцеві органи влади можуть сприяти розвитку освітніх маршрутів, підтримувати молодіжні проекти, організовувати культурно-пізнавальні заходи та популяризувати туристично-освітній потенціал регіонів. Особливе значення це має для міст із потужним історико-культурним та освітнім потенціалом, зокрема Львова, Києва, Чернівців, Кам'янця-Подільського та Ужгорода.

Важливим напрямом удосконалення розвитку освітнього туризму є вдосконалення нормативно-правової бази. У сучасних умовах в Україні досі недостатньо врегульованими залишаються питання міжнародної академічної мобільності, визнання результатів навчання, проходження міжнародних стажувань та страхування учасників освітніх програм. Це створює додаткові труднощі для закладів освіти, туристичних підприємств і самих учасників програм.

Для покращення ситуації доцільним є спрощення процедур міжнародного академічного обміну та адаптація українського законодавства до європейських освітніх стандартів. Важливе значення має також вдосконалення механізмів визнання результатів навчання, отриманих у закордонних закладах освіти. Це сприятиме розвитку міжнародної мобільності студентів і викладачів та підвищенню конкурентоспроможності української освіти на міжнародному рівні.

Суттєвого вдосконалення потребує і цифровізація освітнього туризму. У сучасному світі цифрові технології стали важливим елементом міжнародної освіти та туристичної діяльності. Використання цифрових платформ, онлайн-консультацій, електронного документообігу та дистанційних освітніх програм дозволяє значно спростити організацію освітніх подорожей і підвищити доступність міжнародної освіти [25].

Перспективним напрямом є створення єдиної цифрової платформи освітнього туризму України. Подібна система могла б містити інформацію про міжнародні освітні програми, гранти, стажування, мовні курси, молодіжні обміни та можливості міжнародної академічної мобільності. Це дозволило б підвищити рівень поінформованості молоді та спростити доступ до міжнародних освітніх можливостей.

Крім того, цифровізація може позитивно впливати на популяризацію України як освітньої дестинації. Створення сучасних англomовних сайтів університетів, онлайн-турів закладами освіти, цифрових презентацій освітніх програм та міжнародних вебінарів сприятиме підвищенню міжнародної привабливості української освіти.

Важливу роль у розвитку освітнього туризму відіграє співпраця між закладами освіти та туристичними підприємствами. У сучасних умовах туристичні компанії все активніше беруть участь в організації мовних програм, освітніх турів, міжнародних стажувань та культурно-пізнавальних подорожей. Однак рівень взаємодії між освітньою та туристичною сферами в Україні поки що залишається недостатнім [24].

Для покращення ситуації доцільним є створення спільних освітньо-туристичних програм між університетами та туристичними підприємствами. Такі програми можуть включати міжнародні стажування, мовні курси, освітні екскурсії, молодіжні форуми та культурно-пізнавальні заходи. Подібна співпраця сприятиме формуванню комплексних освітніх туристичних продуктів та розвитку міжнародної співпраці.

Важливим напрямом розвитку освітнього туризму є також підготовка кваліфікованих фахівців. Організація міжнародних стажувань, професійних тренінгів, мовної практики та програм підвищення кваліфікації сприятиме розвитку професійних компетентностей працівників туристичної та освітньої сфер. Це позитивно впливатиме на якість освітніх і туристичних послуг в Україні.

Основні напрями покращення розвитку освітнього туризму в Україні наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Основні напрями покращення розвитку освітнього туризму в Україні

Напрямок удосконалення	Очікуваний результат
Державна підтримка	Збільшення доступності освітніх програм
Вдосконалення законодавства	Спрощення міжнародної мобільності
Цифровізація	Підвищення доступності міжнародної освіти
Розвиток внутрішнього туризму	Популяризація культурної спадщини
Співпраця ЗВО і туристичних підприємств	Створення нових освітніх продуктів
Міжнародне партнерство	Розширення міжнародних освітніх програм

Примітка. Складено автором.

Важливим напрямом покращення умов розвитку освітнього туризму є використання зарубіжного досвіду. Багато країн світу активно підтримують міжнародну академічну мобільність та розвиток освітнього туризму на державному рівні. Особливо цінним для України є досвід Польщі, Німеччини, Великої Британії та Канади [53].

Польща є одним із найбільш успішних прикладів розвитку міжнародної освіти у Центрально-Східній Європі. Польські університети активно залучають іноземних студентів, впроваджують англomовні програми та беруть участь у міжнародних освітніх проєктах. Важливу роль у розвитку освітнього туризму Польщі відіграє державна підтримка міжнародної академічної мобільності та активна співпраця університетів із міжнародними організаціями [42].

Для України перспективним є використання польського досвіду щодо розвитку англomовних освітніх програм та міжнародної промоції

університетів. Важливим напрямом також може стати створення державних програм підтримки іноземних студентів і міжнародних освітніх проєктів.

Цінним для України є і досвід Німеччини. Німецькі університети активно співпрацюють із міжнародними фондами та реалізують значну кількість грантових програм і стипендій для іноземних студентів. Значна увага приділяється розвитку академічної мобільності, міжнародних наукових проєктів та підтримці студентських стажувань [22].

Використання подібного досвіду в Україні може сприяти розширенню системи міжнародних грантів та розвитку партнерства між українськими й закордонними закладами освіти. Важливим є також залучення міжнародних організацій до підтримки освітніх програм для української молоді.

Велика Британія є одним із світових лідерів у сфері міжнародної освіти та мовного туризму. Британські освітні центри активно організовують мовні курси, літні школи та міжнародні молодіжні програми. Важливу роль у популяризації британської освіти відіграють цифрові технології та міжнародна реклама освітніх послуг [20].

Для України перспективним є використання британського досвіду щодо цифрового просування освітніх програм та розвитку мовного туризму. Особливо актуальним є створення сучасних цифрових платформ для популяризації української освіти серед іноземних студентів.

Важливим є і досвід Канади, яка активно підтримує міжнародну освіту та молодіжну мобільність. Канадські університети реалізують значну кількість міжнародних освітніх програм, а держава підтримує розвиток мультикультурного освітнього середовища та міжнародної студентської мобільності [26].

Використання канадського досвіду може бути корисним для формування відкритого міжнародного освітнього середовища в Україні та розвитку міжкультурної комунікації серед молоді.

Варто враховувати і досвід Фінляндії, де велика увага приділяється цифровій освіті та інноваційним методам навчання. Фінські заклади освіти активно використовують інтерактивні технології, онлайн-платформи та міжнародні освітні проекти. Використання подібного досвіду може сприяти розвитку цифрового освітнього туризму в Україні та підвищенню якості освітніх послуг.

Не менш важливим є досвід Франції, яка активно розвиває культурно-освітній туризм. Французькі освітні установи поєднують навчання з культурними програмами, історичними екскурсіями та міжнародними молодіжними заходами. Для України перспективним є створення подібних комплексних освітньо-культурних маршрутів, що дозволить поєднати освітню та туристичну діяльність.

Можливості адаптації зарубіжного досвіду для розвитку освітнього туризму в Україні представлено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Можливості адаптації зарубіжного досвіду в Україні

Країна	Основний досвід	Можливість використання в Україні
Польща	Англомовні програми та міжнародна мобільність	Розвиток міжнародних освітніх програм
Німеччина	Гранти та академічні стажування	Розширення грантової підтримки
Велика Британія	Мовний туризм і цифрове просування	Розвиток мовних програм
Канада	Міжнародне студентське середовище	Розвиток міжкультурної комунікації
Фінляндія	Цифрова освіта	Розвиток онлайн-освіти
Франція	Культурно-освітній туризм	Створення комплексних освітніх маршрутів

Примітка. Складено автором.

Суттєвого вдосконалення потребує і система міжнародного інформаційного просування України як освітньої дестинації. У сучасних умовах міжнародна конкуренція у сфері освіти постійно зростає, тому важливим є формування позитивного міжнародного іміджу української освіти. Для цього доцільно активніше брати участь у міжнародних освітніх виставках, форумах та молодіжних програмах [16].

Перспективним напрямом є також створення національної програми популяризації української освіти за кордоном. Подібна програма могла б передбачати цифрову рекламу українських університетів, міжнародні освітні презентації, співпрацю з міжнародними організаціями та підтримку англomовних освітніх ресурсів.

Важливим напрямом удосконалення розвитку освітнього туризму є підтримка молодіжних ініціатив. Молодь залишається основною категорією учасників міжнародних освітніх програм, тому доцільним є створення додаткових можливостей для студентської мобільності, міжнародних стажувань та молодіжних обмінів [35].

Суттєве значення має і розвиток післявоєнного освітнього туризму. Після завершення війни Україна потребуватиме активного відновлення туристичної та освітньої інфраструктури, міжнародної підтримки та реалізації нових програм міжнародної співпраці. Освітній туризм може стати одним із механізмів відновлення міжнародного іміджу держави та активізації міжнародних комунікацій [48].

Післявоєнне відновлення освітнього туризму також може сприяти розвитку регіональної економіки, створенню нових робочих місць та відновленню туристичної інфраструктури. Освітні подорожі стимулюватимуть розвиток транспортних, готельних, екскурсійних та культурних послуг, що позитивно впливатиме на розвиток туристичної сфери загалом.

Крім того, розвиток освітнього туризму сприятиме інтеграції України до європейського освітнього простору. Поглиблення міжнародної співпраці, участь у програмах академічної мобільності та розвиток міжнародних освітніх проектів дозволять підвищити якість освітніх послуг та конкурентоспроможність українських закладів освіти.

План заходів щодо покращення розвитку освітнього туризму в Україні наведено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

План заходів щодо покращення розвитку освітнього туризму в Україні

Захід	Механізм реалізації	Очікуваний результат
Розробка державної стратегії	Участь МОН та туристичних організацій	Координація розвитку освітнього туризму
Створення грантових програм	Державне та міжнародне фінансування	Підвищення доступності освіти
Розвиток цифрових платформ	Впровадження онлайн-сервісів	Спрощення організації програм
Популяризація України	Міжнародні виставки та форуми	Зростання кількості іноземних студентів
Підтримка внутрішнього туризму	Освітні маршрути та молодіжні програми	Розвиток регіонального туризму

Примітка. Складено автором.

Розвиток освітнього туризму в Україні потребує комплексного підходу та активної співпраці між державою, закладами освіти, туристичними підприємствами та міжнародними організаціями. Важливими умовами ефективного розвитку цієї сфери є вдосконалення законодавства, цифровізація освітніх послуг, підтримка молодіжної мобільності та активне використання міжнародного досвіду.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української освіти, розвитку міжнародної

академічної мобільності, популяризації культурної спадщини України та формуванню позитивного міжнародного іміджу держави. Крім того, розвиток освітнього туризму може позитивно вплинути на економічний розвиток країни, стимулюючи розвиток туристичної інфраструктури, транспортних послуг та міжнародного співробітництва.

Таким чином, удосконалення умов розвитку освітнього туризму в Україні потребує системного підходу, державної підтримки та активного використання сучасних міжнародних практик. Поєднання національних особливостей із зарубіжним досвідом створює передумови для формування ефективної системи освітнього туризму та підвищення міжнародної конкурентоспроможності України у сфері освітніх послуг.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі досліджено теоретичні засади, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку освітнього туризму в Україні. Проведене дослідження дало можливість комплексно оцінити особливості функціонування освітнього туризму в сучасних умовах, визначити чинники його розвитку та сформулювати напрями вдосконалення цієї сфери.

У результаті опрацювання наукових джерел встановлено, що освітній туризм є важливою складовою сучасної туристичної та освітньої діяльності, яка поєднує процес здобуття знань із подорожуванням. Його сутність полягає у здійсненні подорожей з метою навчання, підвищення кваліфікації, професійного розвитку, мовної практики або культурного пізнання. Освітній туризм охоплює різноманітні форми діяльності, серед яких академічна мобільність, мовні програми, професійні стажування, міжнародні обміни, літні школи, навчальні екскурсії та культурно-освітні подорожі. Визначено, що освітній туризм виконує освітню, культурну, соціальну, економічну та інноваційну функції, сприяючи розвитку людського капіталу, міжкультурної комунікації та міжнародного співробітництва.

Дослідження світових тенденцій розвитку освітнього туризму засвідчило, що в умовах глобалізації він перетворився на важливий інструмент міжнародної інтеграції та розвитку освіти. Основними світовими тенденціями є зростання міжнародної академічної мобільності, активне поширення програм студентського обміну, розвиток міжнародного партнерства між закладами освіти, збільшення кількості короткострокових освітніх програм, а також впровадження цифрових технологій та гібридних форм навчання. Встановлено, що міжнародні програми, зокрема Erasmus+, відіграють важливу роль у забезпеченні доступу молоді до якісної освіти та сприяють розвитку міжкультурних зв'язків між державами.

Проведений аналіз сучасного стану розвитку освітнього туризму в Україні дозволив зробити висновок, що цей напрям поступово посідає

важливе місце у системі міжнародної освітньої співпраці. Українські заклади вищої освіти активно беруть участь у програмах академічної мобільності, міжнародних грантових проєктах, освітніх обмінах та наукових програмах. Значного поширення набули мовні курси, міжнародні стажування, навчальні екскурсії, літні школи та інші форми освітніх подорожей. Зростає зацікавленість молоді у здобутті міжнародного освітнього досвіду, що свідчить про підвищення ролі освітнього туризму у професійному розвитку майбутніх фахівців.

Встановлено, що найбільш популярними напрямками освітнього туризму серед української молоді залишаються Польща, Німеччина, Велика Британія, Канада та Мальта. Популярність цих країн зумовлена високою якістю освіти, широкими можливостями академічної мобільності, доступом до міжнародних програм та перспективами подальшого працевлаштування. Водночас в Україні зберігається потенціал розвитку внутрішнього освітнього туризму, який реалізується через навчальні екскурсії, культурно-пізнавальні маршрути, відвідування історичних пам'яток, музеїв, природних об'єктів та закладів освіти.

У процесі дослідження визначено основні проблеми розвитку освітнього туризму в Україні. Найбільш суттєвими серед них є наслідки повномасштабної війни, складна безпекова ситуація, економічна нестабільність, недостатній рівень державної підтримки, недосконалість нормативно-правового забезпечення та недостатня координація між освітньою і туристичною сферами. Війна негативно вплинула на міжнародну мобільність студентів, функціонування туристичної та освітньої інфраструктури, а також на міжнародний імідж України як освітньої дестинації. Значною проблемою залишається скорочення кількості іноземних студентів, що негативно впливає на розвиток в'їзного освітнього туризму.

Встановлено, що економічні чинники також суттєво стримують розвиток освітнього туризму. Висока вартість міжнародних освітніх програм,

транспортних послуг, проживання та оформлення документів обмежує доступність освітніх подорожей для значної частини населення. Крім того, недостатній рівень фінансування освітніх програм та обмежені можливості державної підтримки знижують темпи розвитку цієї сфери.

Результати SWOT-аналізу показали, що Україна має значний потенціал для розвитку освітнього туризму. До сильних сторін належать розвинена мережа закладів освіти, наявність наукового потенціалу, досвід участі українських університетів у міжнародних освітніх програмах, багата історико-культурна спадщина та зростаючий інтерес молоді до міжнародної освіти. Водночас серед слабких сторін виявлено відсутність комплексної державної стратегії розвитку освітнього туризму, недостатній рівень фінансування, слабку взаємодію між закладами освіти та туристичними підприємствами, а також недосконалість нормативно-правового регулювання.

Дослідження показало, що перспективи розвитку освітнього туризму в Україні пов'язані з розширенням міжнародної академічної мобільності, активізацією міжнародного співробітництва, залученням грантового фінансування та використанням цифрових технологій у сфері освіти. Значні можливості відкриваються також у сфері розвитку внутрішнього освітнього туризму, який може стати важливим інструментом популяризації історико-культурної спадщини України та формування національної ідентичності молоді.

Особливого значення набуває післявоєнне відновлення освітньої та туристичної інфраструктури. У перспективі це створить умови для розширення міжнародних освітніх програм, збільшення кількості іноземних студентів та активізації в'їзного освітнього туризму. Водночас важливим завданням залишається формування позитивного міжнародного іміджу України як безпечної та конкурентоспроможної освітньої дестинації.

Важливим чинником подальшого розвитку освітнього туризму в Україні є використання цифрових технологій, розширення можливостей дистанційного та гібридного навчання, а також активна участь українських закладів освіти у міжнародних програмах академічної мобільності.

Використання сучасних цифрових платформ дозволяє забезпечити доступ до міжнародної освіти навіть за умов обмежених можливостей для фізичних подорожей. Це сприятиме інтеграції України до світового освітнього простору, підвищенню конкурентоспроможності національної системи освіти та розширенню міжнародного співробітництва.

За результатами проведеного дослідження обґрунтовано необхідність удосконалення державної політики у сфері освітнього туризму. До пріоритетних напрямів розвитку доцільно віднести розроблення комплексної державної стратегії розвитку освітнього туризму, посилення підтримки програм академічної мобільності, удосконалення нормативно-правового забезпечення, розширення міжнародного партнерства між закладами освіти, розвиток цифрових освітніх технологій та формування конкурентоспроможних освітньо-туристичних продуктів.

Отже, проведене дослідження підтвердило, що освітній туризм є перспективним напрямом розвитку туристичної та освітньої сфер України. Його подальший розвиток сприятиме підвищенню якості освіти, формуванню висококваліфікованого людського капіталу, зміцненню міжнародних зв'язків, розвитку міжкультурної комунікації та інтеграції України до світового освітнього простору. Реалізація запропонованих напрямів удосконалення дозволить підвищити ефективність функціонування освітнього туризму та забезпечити його стале зростання у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна мобільність як складник реалізації права здобувачів вищої освіти на формування індивідуальної освітньої траєкторії. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/26081> (дата звернення: 01.06.2026).
2. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий освітній простір. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/akademichna-mobilnist-yak-faktor-integracii-ukraini-u-svitoviy> (дата звернення: 12.05.2026).
3. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2026).
4. Європейська та світова практика академічної мобільності. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/274> (дата звернення: 02.06.2026).
5. Міжнародна академічна мобільність як чинник професійного розвитку студентів закладів вищої освіти України. URL: <https://ema.ztu.edu.ua/article/view/275759> (дата звернення: 01.06.2026).
6. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.2026).
7. Міністерство освіти і науки України. Академічна мобільність. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/osvita-zakordonom/akademichna-mobilnist> (дата звернення: 17.05.2026).
8. Міністерство освіти і науки України. Відповіді на поширені запитання щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/vidpovidi-na-poshireni-zapitannya-shchodo-organizatsii-osvitnogo-protsesu-v-umovakh-voennogo-stanu> (дата звернення: 18.05.2026).

9. Національний Еразмус+ офіс в Україні. Проекти академічної мобільності у сфері вищої освіти. URL: <https://erasmusplus.org.ua/opportunities/mozhlyvosti-dlya-organizaczij/proyekty-akademichnoyi-mobilnosti-u-sferi-vyshhoyi-osvity/> (дата звернення: 16.05.2026).

10. Освітній туризм та освітня міграція. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2021/19.pdf (дата звернення: 03.06.2026).

11. Освітній туризм у світі й в Україні. URL: <https://jrn1.kai.edu.ua/index.php/IMV/article/view/3232> (дата звернення: 29.05.2026).

12. Освітній туризм як одна з можливостей формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. URL: <https://profped.ddpu.edu.ua/article/view/307982/299472> (дата звернення: 30.05.2026).

13. Освітній туризм як чинник розвитку міжнародної академічної мобільності. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/25868> (дата звернення: 02.06.2026).

14. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 08.05.2026).

15. Туристично-рекреаційна сфера: виклики сучасності : збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 22 квітня 2026 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2026. 231 с. ISBN 978-617-8567-04-0.

16. Український державний центр міжнародної освіти. Study in Ukraine. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.2026).

17. Цифровізація внутрішнього туризму в Україні. URL: <https://journals.chdtu.ck.ua/index.php/itsf/article/view/184> (дата звернення: 31.05.2026).
18. Цифровізація як умова розвитку системи освіти. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/349> (дата звернення: 03.06.2026).
19. Що таке освітній туризм і кому він підходить? URL: <https://karandash.ua/ua/articles/chto-takoe-obrazovatelnyj-turizm-i-komu-podhodit/> (дата звернення: 26.03.2026).
20. British Council Ukraine. Study English. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/english> (дата звернення: 14.05.2026).
21. Coursera for Campus. URL: <https://www.coursera.org/campus> (дата звернення: 15.05.2026).
22. DAAD Germany. URL: <https://www.daad.de/en/> (дата звернення: 16.05.2026).
23. DAAD Ukraine. Scholarships. URL: <https://www.daad-ukraine.org/en/2025/01/22/scholarships-for-german-summer-courses-in-bavaria/> (дата звернення: 13.05.2026).
24. DEC Education. URL: <https://dec-edu.com/> (дата звернення: 11.05.2026).
25. Digital Education Action Plan 2021–2027. European Commission. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions/plan> (дата звернення: 17.05.2026).
26. EduCanada. URL: <https://www.educanada.ca/index.aspx?lang=eng&> (дата звернення: 18.05.2026).
27. Educational tourism (2022). URL: https://www.researchgate.net/publication/367621080_Educational_tourism (дата звернення: 25.03.2026).

28. Educational tourism: A theoretical review of the phenomenon. URL: <https://repository.uaeh.edu.mx/revistas/index.php/jas/article/view/8926> (дата звернення: 24.03.2026).
29. Educational tourism: global trends and definition. URL: https://www.researchgate.net/publication/389696530_EDUCATIONAL_TOURISM_A_REVIEW_OF_GLOBAL_TRENDS_AND_OPPORTUNITIES_FOR_THE_US_MARKET (дата звернення: 27.03.2026).
30. Erasmus+ Programme. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/> (дата звернення: 09.05.2026).
31. European Commission. Annual reports, factsheets and statistics — Erasmus+. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/resources-and-tools/statistics-and-factsheets> (дата звернення: 15.05.2026).
32. European Commission. Education and Training. URL: <https://education.ec.europa.eu/> (дата звернення: 10.05.2026).
33. European Commission. Have your say on learning mobility. URL: <https://education.ec.europa.eu/event/citizens-panel-how-can-we-make-an-opportunity-for-learning-mobility-a-reality-for-everyone> (дата звернення: 18.05.2026).
34. European Education Area. URL: <https://education.ec.europa.eu/> (дата звернення: 18.05.2026).
35. European Youth Portal. URL: https://youth.europa.eu/home_en (дата звернення: 15.05.2026).
36. Managing Educational Tourism / Ritchie B.W. URL: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.21832/9781873150528-004/html> (дата звернення: 26.03.2026).
37. Migration Data Portal. International Students Trends. URL: <https://www.migrationdataportal.org/themes/international-students-trends> (дата звернення: 14.05.2026).

38. OECD. Education at a Glance — International Student Mobility. URL: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2023_e13bef63-en.html (дата звернення: 29.03.2026).
39. OECD. Education at a Glance 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2024_c00cad36-en.html (дата звернення: 28.03.2026).
40. OECD. International student mobility. URL: <https://www.oecd.org/en/data/indicators/international-student-mobility.html> (дата звернення: 29.03.2026).
41. Origin and characteristics of educational tourism. URL: https://www.researchgate.net/publication/347354245_ORIGIN_AND_CHARACTERISTICS_OF_EDUCATIONAL_TOURISM (дата звернення: 28.03.2026).
42. Study in Poland. URL: <https://studyinpoland.pl/en/> (дата звернення: 17.05.2026).
43. Tango Travel. URL: <https://tangotravel.com.ua/> (дата звернення: 11.05.2026).
44. Tourism and Education: Bridging the Gap. UNWTO. URL: <https://www.untourism.int/tourism-and-education> (дата звернення: 30.03.2026).
45. UNESCO Digital Learning Resources. URL: <https://www.unesco.org/en/digital-education> (дата звернення: 14.05.2026).
46. UNESCO Education. URL: <https://www.unesco.org/en/education> (дата звернення: 07.05.2026).
47. UNESCO Institute for Statistics. UIS Data Browser. URL: <https://databrowser.uis.unesco.org/> (дата звернення: 27.03.2026).
48. UNESCO Ukraine Recovery Programme. URL: <https://www.unesco.org/en/ukraine-war> (дата звернення: 18.05.2026).

49. UNESCO. Education in emergencies: Ukraine. URL: <https://www.unesco.org/en/countries/ua> (дата звернення: 20.05.2026).

50. UNESCO. Record number of higher education students highlights global need for recognition of qualifications. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/record-number-higher-education-students-highlights-global-need-recognition-qualifications> (дата звернення: 30.03.2026).

51. UNICEF Ukraine. Online learning helps Ukraine's children stay in school. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/education-during-war-in-ukraine> (дата звернення: 19.05.2026).

52. Visit Ukraine Today. URL: <https://visitukraine.today/uk> (дата звернення: 13.05.2026).

53. World Tourism Organization (UNWTO). URL: <https://www.untourism.int/> (дата звернення: 09.05.2026).

Виконала: студентка 4
курсу спеціальності 242
Туризм денної форми
навчання

_____ Аліна ГОНЧАР

Науковий керівник:
асистент кафедри
публічного управління та
адміністрування

_____ Анна КОБИЛЯНСЬКА

**Робота допущена до
захисту:**
завідувач кафедри
публічного управління та
адміністрування,
д.держ.упр., професор

_____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ